

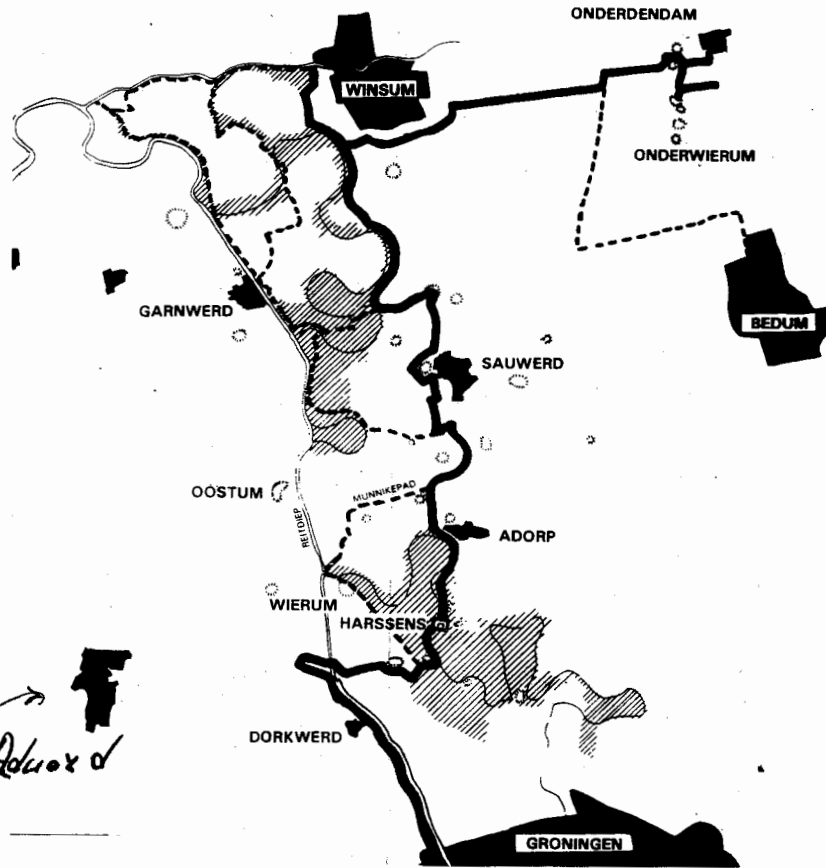
'Fraai wierdenlandschap toegankelijker maken voor wandelliefhebbers'

Eeuwenoude wandelroute in Groningen in ere hersteld

Een eeuwenoud voetpad van Groningen via Winsum naar Onderdendam proberen in oude luister te herstellen. Deze uitdaging gaat het Instituut voor Natuureducatie aan. Het unieke Groninger wierdenlandschap werd van oudsher doorsneden met voetpaden. De paden verbonden eeuwen lang dorpen en boerderijen met elkaar. In de loop der tijd zijn ze langzamerhand verdwenen. Doodzonde, zo vindt Natuureducatie. Vandaag presenteerde een werkgroep de plannen voor herstel van het historische Wierdenpad, dat grotendeels parallel loopt aan het Reitdiep.

Oude kadastrale kaarten laten aan duidelijkheid niets te wensen over. Een wirwar van paden en weggetjes doorkruiste de provincie Groningen. Ze vormden de verbinding tussen dorpen, boerderijen en kerken. In de jaren '50 en '60 zijn de meeste van die paden definitief verdwenen uit het Groninger landschap.

Herverkaveling ten faveure van

– Het Wierdenpad (dikke zwarte lijn) met vertakkingen (onderbroken lijnen) zoals Natuureducatie het graag zou zien: een verbinding van Groningen via Winsum naar Onderdendam.

de landbouw en veeteelt en de aanleg van nieuwe ontsluitingswegen vormden de nekslag voor het padenstelsel. Boeren ruimden de zichtbare

overblijfselen als stenen en vlonders op en de eeuwenoude verbindingen leken daarmee definitief in de geschiedenisboeken te verdwijnen.

De werkgroep ruimtelijke orde-

werd, Adorp en Sauwerd naar Winsum.

Daar buigt het pad af naar rechts richting Onderdendam. Vanaf Bedum is een aanlooproute gepland die de wandelliefhebbers bij Onderdendam op het spoor van het pad brengt. Verder heeft het pad vertakkingen - via Garnwerd - naar het landschappelijk verwante Middag en Humsterland en via Wierumershouw naar Aduard.

Voor het herstel van het pad en de vertakkingen kan volgens de werkgroep worden volstaan met enkele eenvoudige ingrepen. 'Een simpel onverhard spoor door het gras of liever nog twee bakstenen naast elkaar voldoet. Verder kunnen nog hekjes en vlonders worden aangebracht. Wandelaars hebben niet meer nodig en bovendien doet een bescheiden herstel het meest recht aan het oorspronkelijke pad', meent Wildeman.

De werkgroep is voor de realisering van de plannen afhankelijk van de medewerking van boeren en overheden. Beide staan tot nu toe niet te trappelen om in zee te gaan met Natuureducatie. Op dit moment loopt het project Ruilverkaveling Sauwerd. 'We hopen die ruilverkaveling zo te kunnen beïnvloeden dat het een beetje in ons straatje gebeurt', aldus Wildeman.

Stichting Het Groninger Landschap, de Vereniging Kleine Dorpen Groningen en de VVV steunen de aanleg van het pad. De VVV heeft ook al een naam bedacht: 'Laarzenpad'. 'De steun die we krijgen is niet voldoende. We zijn in eerste instan-

overblijfselen als stenen en vlonders op en de eeuwenoude verbindingen leken daarmee definitief in de geschiedenisboeken te verdwijnen.

De werkgroep ruimtelijke ordening van het Instituut voor Natuur-educatie probeert dat echter te voorkomen en stak de koppen bij elkaar. Klaas Wildeman, Ben Westerink en Heddy de Keyzer presenteerden hun plannen vandaag aan wethouder A. Kalk van Winsum. Ze willen, net als in Friesland al op verschillende plaatsen is gebeurd, het Wierdenpad van Groningen naar Onderdendam opnieuw aanleggen. In de omgeving van Ezinge zijn natuurliefhebbers met een vergelijkbaar project bezig.

De werkgroep heeft een aantal redenen voor haar initiatief. 'Het oorspronkelijke voetpad is even oud als de meer dan 2.000 jaar oude wierden die het met elkaar verbond. Herstel van het pad van Groningen via Winsum naar Onderdendam kan worden gezien als de restauratie van een belangrijk cultuurhistorisch monument', vindt Wildeman.

Een tweede reden is dat het landschap door herstel van het pad weer toegankelijk wordt voor dorpsbewoners en andere belangstellenden. 'Er komen prachtige wandelroutes bij', aldus Wildeman. Verder maakt het pad het 800 hectare grote Reitdiepreservaat toegankelijk.

Het pad dat Wildeman voor ogen heeft kan vanuit de wijk Paddepoel in Groningen worden gelopen. Het voert door weilanden, langs eeuwenoude cultuurhistorische objecten, oude zijplaatsen, borgplaatsen, wierden en over de oudste dijken van ons land. Het loopt via Dork-

Groningen en de VVV steunen de aanleg van het pad. De VVV heeft ook al een naam bedacht: 'Laarzenpad'. 'De steun die we krijgen is niet voldoende. We zijn in eerste instantie afhankelijk van medewerking van de boeren in het gebied', zegt Wildeman. Verder kan de gemeente Winsum volgens hem een belangrijke rol vervullen.

Toedeling van een groot deel van het tracé aan de gemeente Winsum is een goede oplossing. Dat kan in het project Ruilverkaveling Sauwerd worden geregeld. De betrokken partijen kunnen dan vastleggen onder welke voorwaarden openstelling van het pad zal plaatsvinden', aldus Wildeman. Een andere mogelijkheid is dat de gemeente een contract sluit met de boeren, waarin tegen vergoeding het recht van overpad wordt geregeld.

Wildeman verwacht dat realisatie van het onderste deel van het traject van de Paddepoelsterweg in Groningen naar Adorp geen problemen zal opleveren. 'Daar zijn geen kinken in de kabel. Boven Adorp bevinden zich de meeste knelpunten. Sommige stukken van het pad bestaan niet meer en er is geen goede aansluiting met de zijtakken.

'Het Wierdenpad is prachtig voor natuurliefhebbers. Het landschap kan worden gelezen als een geschiedenisboek. Dat zou mee moeten wegen bij besluitvorming over planologie. De landschapswaarden zijn in het verleden verwaarloosd. Voetpaden door het Groninger wierdenlandschap verdienen net als bepaalde gebouwen een beschermde, monumentale status', meent Wildeman.

■ *Klaas Wildeman biedt wethouder A. Kalk het plan aan.*

Plan voor herstel voetpad gepresenteerd

ADORP - In café 't Witte Hoes in Adorp heeft de Werkgroep Ruimtelijke Ordening van het Instituut voor Natuureducatie woensdagmiddag een plan gepresenteerd voor het herstel van het vrijwel verdwenen voetpad dat loopt van de stad Groningen dwars door het wierdenlandschap naar Winsum en Onderdendam. Een exemplaar van het boekje alsmede een aquarel van de routebeschrijving werd aangeboden aan wethouder A. Kalk van Winsum.

Naast het Winsumer gemeentebestuur waren natuur- en milieuorganisaties en landbouwers uitgenodigd. Het ligt in de bedoeling van de werkgroep om contracten af te sluiten met de landbouwers in het beoogde gebied, waarin voor langere tijd het recht van overpad wordt vastgelegd. „Het is niet de bedoeling dat we de gronden gaan verwerven”, vertelt Klaas Wildeman van de werkgroep. „We hopen dat er bij de vaststelling van de eigendomsgrenzen in het kader van de ruilverkaveling Sauwerd rekening wordt

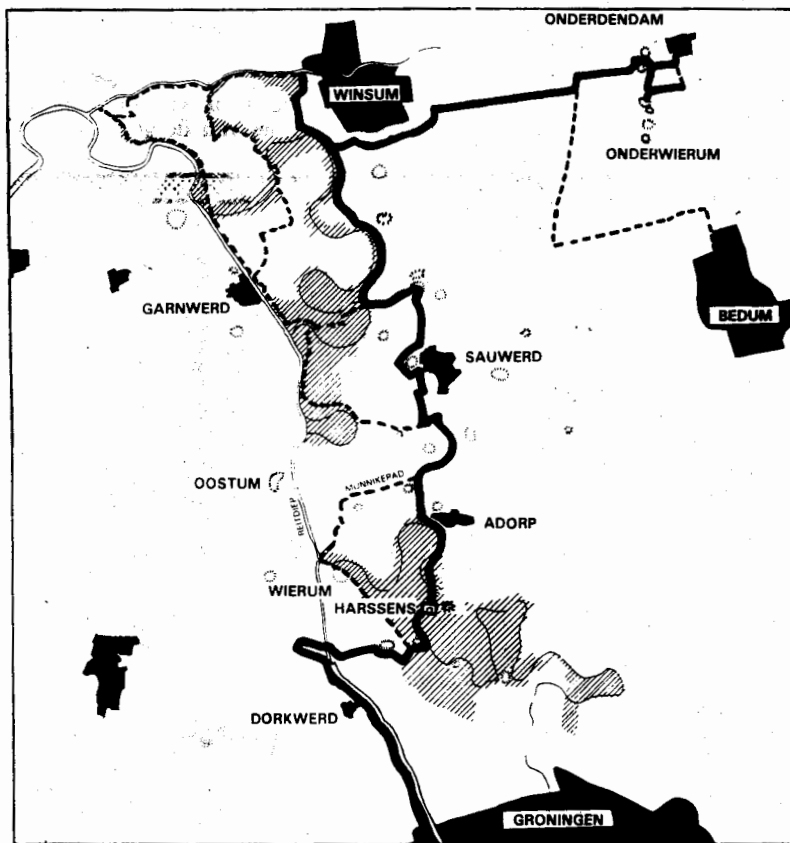
gehouden met het pad.” Volgens de Sauwerder kan de gemeente een rol spelen door een verzekering af te sluiten waarin de eventuele schade voor boeren door bewandelaars van het pad wordt geregeld. „De gemeente is ook indirect belanghebbende. Met de wandelpaden is het droevig gesteld. Vroeger was het landschap doorsneden met voetpaden. De afgelopen jaren zijn veel paden vrijwel onopgemerkt stukje bij beetje opgeruimd. Herstel van het voetpad levert een bijdrage aan de leefbaarheid van het gebied.”

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat het voetpad wordt verhard. „Een voetspoor is genoeg”, legt Wildeman uit, „over sommige sloten zullen vloeders moeten komen. Aan de hand van een routebeschrijving kunnen de wandelaars dan het pad volgen. Van het oorspronkelijke pad zijn twee gedeeltes nog duidelijk zichtbaar. Het stuk van het Van Starckenborghkanaal naar de Paddepoelsterweg in Groningen en ook de Valgeweg tussen Sauwerd en Wetsinge is een restant van het oorspronkelijke wierdenpad.”

Het pad voert door weilanden en langs eeuwenoude cultuurhistorische objecten. Herstel van het pad is volgens de werkgroep een wezenlijke bijdrage in het onderhoud en restauratie van dit landschap en het geeft bewoners de mogelijkheid terug om dit oudste cultuurlandschap te kunnen betreden. Het oorspronkelijke voetpad is even oud als de meer dan tweeduizend jaar oude wierden die het met elkaar verbond.

Route

Het pad begint in Dorkwerd en loopt via boerderij Harssensbosch en het Selwerderdiepje naar Adorp. Ten noorden van Adorp sluit het pad aan op de Hekkumerweg. Via de Arwerdertocht voert het pad de wandelaar naar Sauwerd en over singels van de Onstaborg en het Valgepad naar Wetsinge. Over de Karspelweg kan men naar Garnwerd. Het oude pad liep langs het Oude Diepje over de oorspronkelijk dertiende eeuwse Hunzedijk naar Winsum. Bij boerderij Oldenzijl (eigenaar Dijkstra) volgt het pad de bestaande toegangsweg. Hier kan het pad worden gecombineerd met het Pieterpad. Het laatste stuk loopt over een nog bestaande oude dijk naar Winsum. Een zijtak -een fietspad opgenomen in het Ruilverkavelingsplan Sauwerd- voert langs het Winsumerdiep naar het oude sluizencomplex van Schaphalsterzijl. Vlak voor Winsum gaat er een zijtak van het Wierdenpad naar Onderdendam. Het volgt de Garnwerderweg in oostelijke richting, steekt de provincialeweg over en loopt over het oorspronkelijke tracé van de Meedenweg, vervolgens langs het Potmaarbosje naar de Netlaan. Via de brug over de Oude AE loopt het pad over de Boschweg naar Onderdendam.

Het Wierdenpad

- Wierdenpad
- Bestaande paden die samen met het wierdenpad mogelijkheid tot rondwandelen bieden. Aanloop route vanuit Bedum.
- Reservaat

NvH 2-12-1994

Nog flink wat hobbels op Het Wierdenpad

Van onze verslaggever
Wim Jassies

ADORP - De knelpunten zijn legio, maar - en de samenstellers zeggen het zelf - "waar een wil is, is een wandelpad." Ben Westerink, Heddy de Keyzer en Klaas Wildeman van de werkgroep ruimtelijke ordening van het Instituut voor Natuureducatie Groningen (IVN) mochten deze week dan wel in Het Witte Hoes in Adorp Het Wierdenpad hebben gepresenteerd, of deze oude verbinding van Dorkwerd via Winsum naar Onderdendam zonder klee-scheuren wordt afgelegd, is nog maar de vraag. Want er zit niet alleen een aantal hiaten in het pad, er is ook nog geen overleg met de boeren geweest om het recht van overpad gestalte te geven. Maar wethouder A. Kalk van Winsum, die het eerste exemplaar van de beschrijving van Het Wierdenpad kreeg aangeboden, is optimistisch.

Ben Westerink uit Adorp, kenner bij uitstek van het Reitdiepgebied, vond het maar niks dat zijn dorpsbewoners niet even een wandelingetje konden maken het land in. "Ze kunnen de hond eigenlijk alleen maar uitlaten op het fietspad langs

■ De boerderij Harssensbos bij Adorp. Het IVN wil hier een educatief centrum voor het Reitdiepgebied inrichten. © NvhN/Han de Graaf

de provinciale weg," aldus Westerink, "terwijl oude kaarten aantonen, dat er vroeger geweldig veel voetpaden waren." De paden verbonden eeuwen lang de dorpen en boerderijplaatsen met elkaar. Kerken vormden vaak een knooppunt. Dikwijls, zo schrijven de samenstellers in hun voorwoord, liep het pad over de van nature wat hoger gelegen oevers van oude geulen en riviertjes. Later werden daarvoor ook de dijken gebruikt. De paden zijn derhalve nauw verbonden met de ontstaansgeschiedenis van dit oude cultuurlandschap, ze zijn van grote cultuurhistorische betekenis. De afgelopen decennia zijn ze, op een enkel stukje na, beetje-bij-beetje verdwenen.

Ooit kon er moeiteloos van Dorkwerd, via Harssens, Adorp, Sauwerd, Wetsinge en

Winsum naar Onderdendam worden gelopen. Niet linea recta, maar over een grillig kronkelend pad dat de natuurlijke accenten in het terrein volgde. De accenten waren dan vooral de verhogingen in het landschap, de wierden en dijken, alsmede de hoge oeverwallen van het Selwerder Diepje en de Hunze; het Selwerder Diepje zit nog altijd vol water, van de Hunze liggen de meanders nadrukkelijk in het kleigebied.

Bestond het pad destijds uit een smalle rij klinkers (het gedeelte tussen Sauwerd en Wetsinge herinnert er nog aan), voor de IVN-vrijwilligers hoeft dat niet terug te komen. Dat kost gewoon te veel geld. Ze willen een pad, dat, zoals ze zelf zeggen, niet meer is dan "een spoor in het gras". Waar nodig moeten hekjes en vlon-

ders komen, de wandelaar zal de grootste periode van het jaar degelijke laarzen aan moeten hebben.

Het Wierdenpad kent talloze vertakkingen (waaronder de legendarische Munnikeweg, de oude verbinding van het klooster in Aduard naar het voorwerk in Ellerhuizen), verder is de werkgroep er voorstander van om met name in de buurt van de dorpen 'rondjes' te realiseren. De reconstructie van Het Wierdenpad en de vertakkingen kan grotendeels worden uitgevoerd in het kader van de Ruilverkaveling Sauwerd. "Verlies van eeuwenoude landschappelijke waarden kunnen we niet compenseren door nieuwe aan te leggen," aldus het IVN. "Wij pleiten er daarom voor om recreatieve ontsluiting samen te laten gaan met cul-

tuurhistorische restauratie van het landschap."

Het oorspronkelijke voetpad is even oud als de meer dan 2000 jaar oude wierden, die het met elkaar verbond. Herstel van het voetpad kan worden gezien als restauratie van een belangrijk cultuurhistorisch monument. Herstel zal het mogelijk maken, dat de bewoners van de dorpen hun eigen landschap weer in kunnen. Verder voert een groot deel van het pad door het beoogde 800 hectare grootte Reitdiepreservaat. Dat wordt daardoor toegankelijk gemaakt voor mensen uit de wijde omgeving.

Is het in het buitenland, met Engeland voorop uiteraard, heel gewoon dat voetpaden door weilanden lopen, in Nederland komt dat langzaam maar zeker ook van de grond.

In Zuid-Limburg is daar al lang sprake van, maar dichterbij, in Drenthe en Friesland is dat soort voetpaden ook al ontwikkeld. Volgens Klaas Wildeman kan de boer in het Reitdiepgebied voor de realisatie van Het Wierdenpad worden gewonnen door met hem een soort van schadeverzekering te regelen. Verder zal bij de uitwerking van het ruilverkavelingsplan het pad zoveel mogelijk moeten lopen op eigendomsgrenzen.

De gemeenten kunnen voor weinig geld zo'n pad herstellen en voorzieningen aanbrengen in de vorm van klaphekjes, vlonders en overstapjes. Voor Het Wierdenpad zou 100.000 gulden genoeg zijn. Wethouder Kalk mikt wat dat betreft op het nieuwe fenomeen van Leader 2, ofwel hij hoopt op Europese subsidie uit Brussel.